

Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

<http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>

“Cemil Rasim”in İlk Mekteplere Çocuk Şarkıları Adlı Kitabının Analizi

Uğur TÜRKMEN

Afyon Kocatepe Üniversitesi
uturkmen@aku.edu.tr

ÖZET

Cumhuriyet öncesinden bugüne müzik kültüründeki değişim ve gelişimler müzik eğitimi dağarcığını da etkilemiştir. Çocuğun; bireysel, toplumsal, kültürel, eğitimsel gelişiminde önemli bir yer edindiği düşünülen çocuk şarkılarına özellikle Cumhuriyet döneminde daha ciddi ve etkili çalışmalar yapıldığı bilinmektedir. Bununla birlikte; bu süreci daha iyi anlayabilmenin ve günümüze aktarmanın yolu ise yazılı eserlerin, kaynakların taranması, konuya ilişkin bilgileri olanların görüşlerinin alınması vb. yollarla mümkündür. Böylece Türk çocuk şarkıları dağarcının daha sağlam temellerle gelişmesi sağlanabilir. Ayrıca, Türk Kültürünün dönem dönem farklı yazı türlerini kullanmasının yazılı kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasında engel oluşturduğu da bir gerçektir. Cemil Rasim’in yazdığı “İlk Mekteplere Çocuk Şarkıları” adlı kitap da henüz Latin harflerine geçilmeden önce 1927 yılında yazılmıştır. Bu açıdan dönemin müzik eğitimi felsefesine ilişkin özelliklerini ve çocuk şarkılarına olan yaklaşımı da sergiler bir nitelik taşımaktadır. Araştırma; kitapta yer alan çocuk şarkılarının tonal-modal yapılarını, ifadelendirme, hız ve nüans terimlerini, konularını, bestelenme ve çokseslendirme özelliklerini analiz ederek yorumlamak; uzun bir süredir kullanılmayan, baskısı tükenmiş ve neredeyse hiçbir kütüphanede bile bulunamayacak bir kitabı günümüze taşımak ve ilgililerin bilgisine sunma amacıyla hazırlanmıştır. Tarama modelini esas alan betimsel araştırmanın müzik pedagojisine ve eğitim müziği bestelemeye yönelik çalışmalara da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Şarkıları, Müzik Eğitimi, Analiz.

Analysis Of Cemil Rasim’s Book “Nursery Rhymes For Primary Schools”

ABSTRACT

Changes and developments in music culture from pre-Republic period to present have influenced the repertory of music education. It is well-known that serious and profound studies were carried out especially during the Republic period on nursery rhymes thought to have a significant place in the child’s individual, social, cultural and educational development. However, grasping the process better and transferring it to present are possible by reviewing written works and resources, interviewing those knowledgeable on the subject, etc. Thus, Turkish nursery rhymes repertory can be developed on more solid basis. It is also another fact that using different writing types in Turkish culture from time to time has been a challenge in transferring the written culture to the future generations. Cemil Rasim’s book “Nursery Rhymes for Primary Schools” was written in 1927 before switching to Latin alphabet; therefore, it can shed light on the music education philosophy of the period and approaches on nursery rhymes. The research was carried out to interpret the tonal-modal structures, articulation, speed and nuance terms, subjects, composing and polyphonic characteristics of the nursery rhymes in the book through analyses; to reveal and present a precious book- out of print, not having been used for a long time and existing in almost no libraries- to whom it may concern. This descriptive study based on survey model is hoped to contribute to musical pedagogy and studies on educational music composing.

Key Words: Children's Songs, Music Education, Analysis.

GİRİŞ

Cumhuriyet öncesi dönemden bugüne Türk müzik eğitiminde köklü değişimler olmuştur. Medreselerdeki ilahi öğretimi, müzik derslerinin Sübyan ve Rüştüye okullarında verilmeye başlanması, Sultanilerde “gına” adıyla müzik eğitimin verilmesi, Darülelhan’da verilen eğitimin belli bir sisteme dayandırılmaya çalışılması vb. süreçteki değişimler; 1924 yılında Musiki Muallim Mektebi’nin kurulması ile hız kazanmış, Cumhuriyetin kültür politikaları ise bu değişim ve dönüşüme destek ve yön vermiştir. 1869 yılında yürürlüğe giren Genel Eğitim Tüzüğü çerçevesinde yapılan yeni düzenlemeler içerisinde önce kız ortaokulları ile kız öğretmen okulları programlarında, sonra bazı ilkokulların ders dışı etkinliklerinde, 1910’lu yıllarda da erkek öğretmen okulunun ve erkek orta okullarının ders dağıtım çizelgelerinde müzik derslerine yer verildiği görülür (Uçan, 1997). İlköğretimin çağdaşlaşmasında önemli bir yeri olan II.Meşrutiyet döneminde

İstanbul Erkek Darülmuallemi'nde (İlköğretmen Okulu) verilen resim, müzik ve beden eğitimi derslerinde yapılan uygulamalar için Zati Arca, Zeki Üngör, Musa Süreyya gibi dönemin besteci ve eğitimcilerine çocuk şarkıları besteletildiği bildirilmektedir. 1913 yılında Geçici İlköğretim Yasası çerçevesinde uygulamaya konulan İlköğretim Okulu Programında Gına (ilahî ve vatani manzumeler) adı altında müzik dersi bulunmaktadır. (Altunya, 2001)

Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ilk yıllarında kültürün her alanında olduğu gibi müzikte ve özellikle de icra ve bestecilikte de değişimler ve gelişimler olmuştur. Ülkenin kendisini yakın hissettiği diğer ülke ve toplumlarla iletişimi ve etkileşimi önemli rol oynamış, müzik alanında üretilen eserlere bu etkilenme yansımasıdır. Cemil Rasim'in kitabında da bu düşüncenin izlerini görmek mümkündür. Rasim'in kitabında görüleceği gibi Batı'nın aktarma ve uyarlama şarkıları müzik eğitiminde araç olarak kullanılmıştır.

Kitaptaki şarkılar, konuları, besteleme yaratılış durumları, tonal-modal yapıları, ritmik yapıları, karar sesleri, ölçü sayıları, gürlük terimleri, hız terimleri, şarkıların ses alanları, çokseslilik uygulamaları ve kullanılan aralıklar, söz yazarları ve bestecilerinin kimler olduğu gibi konular açısından ele alınmıştır. Kitabı ve içindeki şarkıları konu edinen alanda çalışma yapacak bilim insanlarının ilgisini çekeceği sanılmaktadır.

Bu çalışma; genelde genç Cumhuriyet'in müzik öğretmeni Cemil Rasim'in İlk Mekteplere Çocuk Şarkıları" adlı kitabının çeviri yorumunun yapılması, özelde ise şarkıların analizleri ve yorumlanması sonucunda eğitim müziğine yönelik yapılacak çalışmalara kaynak teşkil edebilmesi amacıyla hazırlanmıştır. 1928 yılına dek Osmanlıca olarak basılan yayınların günümüz Türkçesi ile yeniden basımının karşılaştırmalı bilim düşüncesi temelinde ele alınmasının ilgili çalışmalara destek olacağı düşünülmektedir.

Okul Şarkıları

Okul şarkıları dört başlık altında ele alınmaktadır. Aktarma şarkılar, öykünme şarkılar, halk türküleri, Türk okul şarkıları. Ezgisi yabancı sözlere Türkçe olan şarkılara "aktarma şarkılar", Türk okul müziği bağdarlarının yarattığı, kaynağını başka toplumların müziklerinden alan okul şarkılarına "öykünme şarkılar" denir. "Halk türküleri" halkımızın yüzyıllar boyunca yarattığı, beğenisinin ve zamanın süzgecinden geçerek geçirerek yaşattığı, dizileri-ölçüleri-yapısı-özü-sözü ve her şeyiyle kendisinin olan türkülerdir. Türk bağdarlarının yarattığı, kaynağını halk müziğimizden alan okul şarkıları ise "Türk okul şarkıları" olarak adlandırılır (Sun, 1969).

“Türk müzik eğitimi süreci dikkatlice incelendiğinde her dört türden şarkıların da öğretildiği görülmektedir. Bununla birlikte özellikle “1968’ den sonra okullar halk türkülerine kapılarını daha çok açtılar” (Sun, 1969).

Sun’un bu açıklaması, 1968 yılına kadar halk türküleriyle ilgili hiçbir üretimin olmadığı anlamına gelmemelidir. 1976 yılında yazmış olduğu “Kır Çiçekleri” adlı kitabı, 1941 tarihli “Seçme Köy Şarkıları” adlı Muzaffer Sarısözen’in kitabına dayanmaktadır. Sun; “Kır Çiçekleri” kitabını Muzaffer Sarısözen’e adanmıştır ve kitabının önsözünde, derleme çalışmalarının önemine ve gereğine değinerek, derleme seferberliğinin bir an önce gerçekleşmesini arzu ettiğini dile getirmiştir. Müzik derslerinde kendi türkülerimizi söyletmemenin yanlışlığını vurgulamış, dünyanın diğer ülkelerinde çocukların okullarında kendi şarkılarını söylediklerinin altını çizmiştir. Elli yıldır söylenen çocuk şarkılarının bir özetini yaptığı bölümde, “...aktarma, öykünme, yoz müziklerden başka? Kaç türkü var belleğinizde üç kişi bir olup doğru dürüst söyleyebileceğiniz? Niçin böyle?” diye sormuştur. İlerleyen satırlarda ise “Aslında bize yüz çiçek yetmez, bin çiçek, on bin çiçek gerekli” sözleri, yapılan çalışmalara bir yön verme kaygısını da barındırmaktadır. Sun’un sözlerinden eğitim müziği dağarcığında ciddi bir sıkıntının 1976 yılında halen sürdüğü izlenimini edinilmektedir. Dinçer (1988), Sun’un bu görüşünü desteklemektedir. “1924 yılından itibaren majör ve minör tonlarda yapılan eğitim 1950 yılına kadar sürdürülmüş, bu tarihten itibaren müzik eğitiminde bu tonların yanı sıra çocuk tekerlemelerine ve bazı halk türkülerine de yer verilmeye başlanmıştır. 1960 yılından itibaren de tekerlemeler ve halk türküleri daha çok kullanılmıştır. Bu arada ekilen tohumlar büyüüp ekin vermeye başlamış, çoksesli müzik eğitimi gören besteci ve eğitimcilerimiz gerek majör-minör tonlarda gerek kendi tonlarımızda özgün eserler yazmaya başlamışlardır”.

1924’te Musiki Muallim Mektebi’nin açılması ile yerel tonlar ve modlara yönelik ezgiler üretilse de batılılaşmanın bir gereği olarak majör ve minör tonlara bağlanılmıştır. Okullarımızda önce Fransız daha sonra Alman okul programları ağırlık kazanmıştır (Dinçer, 1988). Buna bağlı olarak da Alman ve Fransız çocuk şarkılarından aktarma ve öykünme şarkıların eğitim müziğinde yer almıştır. Cemil Rasim’in kitabı incelendiğinde 9 şarkının Almanca’dan, 3 şarkının ise Fransızca’dan uyarlanması bu görüşü desteklemektedir. Varol (1988), çocuğun Türk Müziği ses sistemi aralıklarına uzak yetiştirildiğine dikkat çekmiştir. “Üzerine Türkçe sözler yazılmış, Fransız, Alman, Hollanda, İskoç çocuk şarkılarıyla büyüdük; bendeniz çok iyi hatırlıyorum hepsini ve ondan sonra kendi dillerinde onları öğrenme merakım arttı ve hepsini topladım. Böylece, çocuğun kulağı, kendi aralıklarını, kendi sistemindeki aralıkları söyleyemez hale gelir biçimde

yetiştiriyor”. 2010 yılında yapılan bir araştırma, müzik öğretmenlerinin çocuk şarkıları hakkındaki görüşlerini öğrenmeye yöneliktir ve bu araştırmada çocuk şarkılarının türlerine ilişkin görüşleri şöyle açıklanmıştır: “Müzik öğretmenlerinin görüşlerine göre, müzik eğitiminde kullandıkları şarkı türlerinin önem sıralaması, birinci sırada “Türk Okul Şarkıları”, ikinci sırada “Halk Türküleri”, üçüncü sırada “Öykünme Şarkılar”, dördüncü sırada “Aktarma Şarkılar” ve beşinci sırada “Popüler Şarkılar”dır. 1992 yılında yapılan aynı türden araştırma ile karşılaştırıldığında (1992-2010) geçen sürede müzik öğretmenlerinin müzik eğitiminde kullanılan şarkı türlerinin önem sıralamasında popüler şarkılar haricinde bir görüş değişikliği olmamış, popüler şarkıların son sıraya gerilediği gözlenmiştir. (Türkmen, 2010).

1970’li yıllardan 1990’lı yıllara kadar geçen yirmi yıllık sürede, müzik eğitiminde kullanılan çocuk şarkılarında Muammer Sun’un istediği yönde bir değişimin gerçekleştiği görülmektedir. 1986 yılı müzik dersi öğretim programında Türk ve batı müziği %50 oranlarında yer almıştır. Bestelenmiş çocuk şarkıları incelendiğinde Türk müziği karakteri taşıdıkları ve içlerinden birçoğunun bugün bile sevilerek seslendirildiği görülmektedir. Seçilen şarkı ve türküler çocuk ses alanlarına, çocuk kulağına ve yaşlarına çok daha uygun bir yapı sergilemektedir. 1994 Müzik öğretim programının ise, devlet politikalarının eğitime ve öğretime yansımalarının bir örneği olarak bu dönemde hemen her tür müziğe açık ve sahip çıkan bir tavırla, toplumda müziksel hoşgörünün, uzlaşma ve çoğulculuk anlayışının hızla benimsenip yaygınlaştığı bir anlayışla ele alındığı söylenebilir (Bilgin,1992). “2006 Müzik Öğretim Programı, öğretim yaklaşımlarının çok daha iyi tanındığı, müzik eğitimi alanına oldukça iyi yansıtıldığı ve müzik öğretmenine çok daha fazla özgürlüğün tanındığı, ama bir o kadar da, araştırma, ölçme değerlendirme ve etkin ders işleme ya da öğrenci merkezli-öğretmen rehberlikli anlayışın öğretmeni çok daha fazla çalışma ve üretme zorunda bıraktığı bir yaklaşıma sahiptir”(Türkmen, 2010). Tüm bu programlara ve bu programların siyasi anlayışları doğrultusunda ortaya konmuş kitaplara bakıldığında Türk Kültürüne ait ürünlerin türkü formunda bestelenmiş çocuk şarkılarının 80’li yıllarla birlikte daha fazla önem kazanmaya başladığı anlaşılabilir. Cemil Rasim’in kitabı da günün koşulları gereğince ele alınmış ve üretilmiş bir eser niteliğini taşımaktadır. Şöyle ki Rasim’in kitabında modal tarzda bestelenmiş sadece bir şarkıya rastlanmıştır.

Cemil Rasim ve “İlk Mekteplere Çocuk Şarkıları”

Cemil RASİM ve “İlk Mekteplere Çocuk Şarkıları” adlı kitap; İstanbul Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil RASİM tarafından hazırlanmış ve Maarif Vekâleti Talim ve Terbiye Heyetininin 123 Numaralı ve

15-7-1927Tarihli Kararıyla Kabul Edilerek, Hakkı Mahfuzdur denilerek 1927 yılında basılmıştır. Kitabın son kapağında ise şu bilgiler yer alır. Kitabın sayfa sayısı 41'dir. Mahalli Tevzii: Babıâli Caddesinde Kanaat Kütüphanesi "Sühûlet" Beyazıt da Şamili İskender Mağazası. Fiyatı 27 kuruş. Kitabın bir başka önemli yanı da, bu dönemde basılmış bir başka çocuk şarkıları kitabına rastlanmamış olmasıdır. 1931 yılında Orta Mektep Müzik Programının yüzeysel de olsa yapılmış olması ama çocuk şarkıları kitabının bulunmayışı harf devriminin bir etkisi olarak algılanabilir.

Resim 1. Kitabın kapağı

bestelenme özellikleri, tonal ve modal yapıları, ritmik yapıları, hız ve gürlük özellikleri, ses alanları, çokseslilik uygulamaları, söz yazarları ve bestecileri ele alınarak incelenmiştir.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde; kitapta yer alan şarkılar, konuları, besteleme yaratılış durumları, tonal-modal yapıları, ritmik yapıları, karar sesleri, ölçü sayıları, gürlük terimleri, hız terimleri, şarkıların ses alanları, çokseslilik uygulamaları ve kullanılan aralıklar, söz yazarları ve bestecileri bakımından incelenmiş ve elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Çalışmanın genel görünümü eklerde tablo 1 ve tablo 2 de gösterilmiştir.

Söz konusu kitap üzerine yapılan bir başka incelemede, çocuk şarkılarının müzik eğitimindeki öneminin Cumhuriyet'in kurulması ve müzik derslerinin eğitim programlarında yer almasıyla mümkün olabildiği, bu alanda çok sınırlı olan çocuk şarkıları dağarcığının da ancak Cumhuriyet sonrasında gelişebildiği kaydedilmektedir. Cemil Rasim tarafından 1927 yılında "İlk Mekteplere Çocuk Şarkıları" adlı kitapla ilgili olarak, "Osmanlıca kitapta bulunan çocuk şarkıları söz ve ezgi yapıları açısından incelendiğinde, şarkıların Türk ezgi yapısına uymadığı, aktarma oldukları anlaşılmaktadır. Cumhuriyet dönemi müzik politikaları Atatürk ve Ziya Gökalp'in görüşleri doğrultusunda ele alınmış olmakla birlikte, Türk müzik eğitimcilerinin almış oldukları eğitimin bu konuda belirleyici bir etkiye sahip olduğu gerçektir ve Türk çocuk şarkıları dağarcığına yönelik çalışmaların genelde batı müziği çerçevesinde kalmış olduğu, çocuk şarkıları dağarcığının gelişmesinin, gerçek anlamda ancak 80'li yılların sonlarına doğru mümkün olabildiği görülmüştür" (Türkmen, 2010) açıklaması yapılmıştır.

Tablo 1: Şarkıların; Konuları, Besteleme Yaratılış Durumları, Tonal-Modal Yapıları, Karar Sesleri, Ölçü Sayıları, Gürlük Terimleri, Hız Terimleri

No	Şarkı Adı	Konusu	Beste Aktarma Uyarılama	Tonal Modal Yapısı	Karar Sesi	Ölçü Sayısı	Gürlük Terimi	Hız Terimi
1	Mektebe Davet	Okul	Beste	Si Bemol Majör	Si Bemol	2/4	-	Allegro
2	Sayılar	Sayılar	Beste	Sol Majör	Sol	4/4	-	Andante
3	İleri	Vatan	Aktarma	Mi Bemol Majör	Mi Bemol-Sol (B3)	C	-	Marche
4	Mevsimler	Mevsimler	Uyarılama	Sol Majör	Sol	2/4	<i>P</i>	Allegro
5	Ay Dede	Eyren-Gökyüzü	Beste	Re Majör	Re-Fa Diyez (B3)	2/4	-	Allegro
6	Bayrak	Bayrak	Beste	Do Majör	Do	C	<i>p-f</i>	Marche
7	Ninni	Ninni	Beste	Do Majör	Do	C	<i>P</i>	Andante
8	Akan Su	Doğa	Beste	Do Majör	Do	6/8	<i>mf-</i>	Andante
9	Avcı	Doğa-Hayvanlar	Aktarma	Mi Bemol Majör	Si Bemol-Mi Bemol (T4)	2/4	-	Allegro
10	Mektepli Kızlar	Okul-Oyun	Beste	Re Majör	Re	2/4	-	Allegro
11	Yüzük	Oyun	Aktarma	Do Majör	Do	4/4	<i>p</i>	Allegro
12	Kır Türküsü	Doğa	Beste	Do Majör	Do	4/4	<i>p</i>	Andante
13	Tahta At	Oyun	Beste	Do Majör	Do	2/4	-	Allegro
14	Gemiciler	Denizcilik	Beste	Fa Majör	Fa	6/8	<i>f</i>	Allegro
15	Sonbahar	Mevsimler	Beste	Do Majör	Do	C	-	Andante
16	Minik Çocuk Ninni	Ninni	Beste	Do Majör	Do	3/4	<i>p</i>	Andante
17	Sonbahar	Mevsimler	Aktarma	Sol Majör	Sol-Si (B3)	3/4	<i>p-pp</i>	Andante
18	Kar	Mevsimler-Hayvanlar	Beste	Sol Majör	Sol	2/4	<i>p-pp-f</i>	Allegro
19	Arı	Hayvanlar	Aktarma	Re majör	Re	2/4	<i>p</i>	Allegro
20	Şakrak Bülbül	Hayvanlar	Aktarma	Sol Majör	Si-Sol (k6)	3/8	-	Allegro
21	Ateş Böceği	Hayvanlar	-	Do Majör	Do	3/4	<i>mf</i>	-
22	Topaç	Oyun	Uyarılama	Fa Majör	Fa	2/4	-	Allegro
23	Değirmenci	Meslekler	Uyarılama	Sol Majör	Sol	2/4	-	Allegro
24	Rüzgarın Vedası	Doğa	Beste	Re Minör	Re	3/4	<i>p-pp</i>	Andante
25	Bahar Kuşları	Hayvanlar	Aktarma	Do Majör	Do	C	-	Andante
26	Kelebek	Hayvanlar	Aktarma	Do Majör	Do	3/8	-	Andante
27	Bahtiyar Kuş	Hayvanlar	Beste	Re Nikriz (Hicaz geçkili) ve Re Minör	Re	2/4 3/4	-	Allegro
28	Kuzu	Hayvanlar	Beste	Re Minör	Re	2/4	-	Andantino
29	Gurup	Gökyüzü	Beste	Do Majör	Do	3/4	-	Andante
30	Papatya ve Kelebek	Doğa-Hayvanlar	Beste	Re Majör	Re	2/4	-	Andante
31	Sürü	Hayvanlar	Aktarma	Do Majör	Mi-Do (k6)	3/4	-	Andante
32	Güneş	Gökyüzü	Beste	Do Majör	Do	4/4	<i>f</i>	Andante
33	Top	Oyun	Beste	Re Majör	Re	C	-	Andante
34	Güzel Kuş	Hayvanlar	Beste	Do Majör	Do	3/4	<i>p-pp</i>	Allegro
35	Top	Oyun	Beste	Fa Majör	Fa	4/4	-	Allegretto
36	Kuş	Hayvanlar	Aktarma	Fa Majör	La-Fa (k6)	3/8	-	Andante
37	Bebeğim	Oyun	Beste (*)	Do Majör	Do	4/4	-	Andante
38-39-40	Kar ve Çiçek	Bir Perdellik Fantezi	Beste	Fa Minör	Fa	2/4 3/4 2/4	-	-

(*) Kitapta beste olarak yer almasına rağmen ezginin Mozart'a ait olduğu bilinmektedir.

Tablo 2: Şarkıların; Söz Yazarları ve Bestecileri

No	Şarkı Adı	Yazan	Beste
1	Mektebe Davet	Feyziâti Müdürü Hıfzı Tevfik	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim
2	Sayılar	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim
3	İleri	İlk Tedrisat Müfettişlerinden ALİ	Almancadan aynen alınmıştır
4	Mevsimler	İlk Tedrisat Müfettişi: Latif	Fransızcadan Tadilen Alınmıştır.
5	Ay Dede	Yusuf Ziya	Nurullah Bey
6	Bayrak	Salih Zeki	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim
7	Ninni	Feyziâti Müdürü Hıfzı Tevfik	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim
8	Akan Su	İlk Tedrisat Müfettişi Latif	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim
9	Avcı	İlk Tedrisat Müfettişi: Latif	Almancadan Aynen Alınmıştır
10	Mektepli Kızlar	İlk Tedrisat Müfettişi: Latif	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim
11	Yüzük	Feyziâti Müdürü Ecevit	Almancadan Aynen Alınmıştır
12	Kır Türküsü	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim
13	Tahta At	Muallim Nurullah	Muallim Nurullah
14	Gemiciler	İlk Tedrisat Müfettişi: Latif	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim
15	Sonbahar	İlk Tedrisat Müfettişi: Latif	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim
16	Minik Çocuk Ninni	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim
17	Sonbahar	İlk Tedrisat Müfettişi Latif	Almancadan Aynen Alınmıştır
18	Kar	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim
19	Arı	İlk Tedrisat Müfettişi Latif	Almancadan Aynen Alınmıştır
20	Şakrak Bülbül	Mehmet Ali	Almancadan Aynen Alınmıştır
21	Ateş Böceği	-	-
22	Topaç	Müfettiş Latif	Fransızcadan Tadilen Alınmıştır
23	Değirmenci	İlk Tedrisat Müfettişi Latif	Almancadan Tadilen Alınmıştır
24	Rüzgârın Vedası	Latif	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim
25	Bahar Kuşları	Feyziâti Müdürü Hıfzı Tevfik	Almancadan Aynen Alınmıştır
26	Kelebek	İlk Tedrisat Müfettişi Latif	Fransızcadan Aynen Alınmıştır
27	Bahtiyar Kuş	Feyziâti Müdürü Hıfzı Tevfik	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim
28	Kuzu	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim
29	Gurup	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim
30	Papatya ve Kelebek	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim
31	Sürü	Feyziâti Muallimlerinden NEHAR	Almancadan Aynen Alınmıştır
32	Güneş	Ali Fahrettin	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim
33	Top	Yusuf Ziya	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim

Tablo 2: Devamı

34	Güzel Kuş	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim
35	Top	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim
36	Kuş	Feypiâtî Müdür Muavini Ecevit	Almancadan Aynen Alınmıştır
37	Bebeğim	Nevzat	(*)Kitapta beste olarak yer almasına rağmen ezginin Mozart'a ait olduğu bilinmektedir.
38-39-40	Kar ve Çiçek	Feypiâtî Müdürü Hıfzı Tefvik ve Semih Beyler	Erkek Muallim Mektebi Keman Muallimi Cemil Rasim

Şarkıların Konuları

Şarkılarda; okul, sayılar, vatan, mevsimler, evren-gökyüzü, bayrak, ninni, doğa, hayvanlar, oyun, oyuncak, meslekler ve bebekler gibi konular seçilmiş, bunlara ilaveten bir perdelik fantezide ise kar ve çiçekler konuları ele alınmıştır.

Şarkıların Bestelenme Özellikleri

Kitapta; özgün bestelerin yanında uyarlama ve aktarma şarkılar da yer almaktadır. 24 şarkı Cemil Rasim'in kendi bestesi olarak kaydedilmiştir. 10 şarkı aktarma, 3'ü ise uyarlamadır. 1 şarkının ne olduğu belirlenememiştir.

Şarkıların Tonal-Modal Yapıları

Şarkılar ağırlıklı olarak tonal dizilerde bestelenmiş, modal yapıya ise sadece bir şarkıda rastlanmıştır. Do Majör, Re Majör, Mi bemol Majör, Fa Majör, Sol Majör, Si bemol Majör, Re Minör ve Re Nikriz (hicaz geçkili) dizilerde şarkıların bestelenmiş olduğu görülmüştür.

Şarkılar adını aldıkları tonal ve modal dizilerin karar seslerinde sona ermişlerdir. Bununla birlikte iki sesli bitirişlere de rastlanmıştır.

Şarkıların Ritmik Yapıları

2/4, 3/4, 4/4, 6/8, 3/8'lik ölçülerde bestelenmiş şarkılarda aksak ritimlere rastlanmaması dikkat çekicidir. Aksak ritimler Türk müziğine özeldir. Bu kitapta kullanılmamış olmaları etkileşim içinde olunan ülkelerin müziksel özelliklerine uygun ritimlerin tercih edilmesi, çocukların algılama seviyelerinin de düşünülüğünü akla getirmektedir.

Şarkılarda Kullanılan Gürlük ve Hız Terimleri

Şarkılarda az da olsa gürlük terimleri kullanılmış; piano, pianissimo, mezzo forte ve forte terimleri tercih edilmiştir. Kitabın yazıldığı dönem müzik dilinde Türkçe sözcüklerin tercih edilmesi için oldukça erken bir tarih olarak görülebilir. Henüz harf devrimi yapılmamıştır, bu gün kullanılmakta olan müzik yazısının Türk müziğinde kullanımının hemen hemen yüz yıllık bir geçmişi vardır. Zaten günün koşullarında yabancı sözcük ve terimlerin kullanılıp kullanılmaması konusunda hassasiyetler henüz tam olarak gelişmemiştir. Aksine, “1927 yılında çağdaşlaşmak gerekçesiyle tek sesli müzik eğitimi hem özel okullarda hem de devlet okullarında yasaklanır” (Balkılıç, 2009). Böylesi bir batılılaşma eğiliminin gözlemlendiği bu dönemde yazılmış bir kitapta gürlük terimlerinin Türkçeleştirilmesi de beklenmemelidir.

Şarkılarda Allegro, andante, marche (marş), allegretto ve andantino tercih edilen hız terimleridir. Gürlük terimleriyle ilgili olarak söylenenleri hız terimleri için de söylemek mümkündür.

Şarkıların Söz Yazarları ve Bestecileri

Şarkıların büyük bir çoğunluğunun bestecisi aynı zamanda kitabın da yazarı olan Cemil Rasim'dir. Kitapta; otuz sekiz çocuk şarkısı bulunmaktadır ve bunlardan 10 şarkı Almancadan, bir şarkı ise Fransızcadan uyarlanarak veya aynen aktarılarak alınmıştır. 37 numaralı şarkının ise kitapta beste olarak yer almasına rağmen ezgisinin Mozart'a ait olduğu bilinmektedir. Bu örnek aynı zamanda diğer bazı şarkılara da şüpheli bakmayı gerektirmektedir. Ezgi ve ritmik yapıları dikkate alındığında beste olarak kaydedilen çocuk şarkılarının da majör ve minör tonlarda oldukları, birçoğuna beste değil de öykünme şarkı olarak bakılabileceği düşünülmektedir.

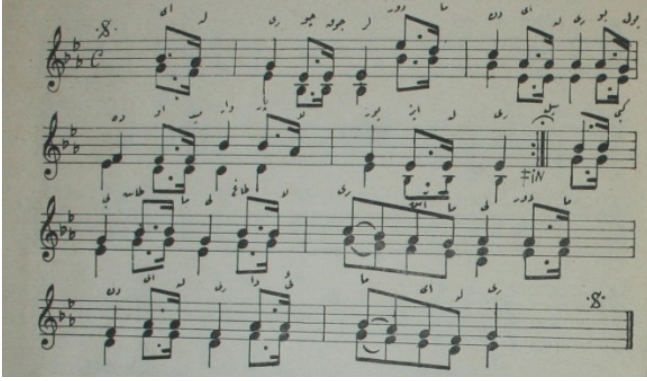
Şarkıların Ses alanları

Bazı şarkıların oktavi aştıkları tespit edilmiştir. Şarkılardan onu “6”, dördü “7”, dokuzu “8”, dokuzu “9”, beşi “10”ses genişliğine/alanına sahiptir. Çocuk ses alanları üzerine yeterince çalışma yapılamamış olması, herhangi bir değişikliğe uğramadan şarkıların aktarılması ve uyarılması şarkıların tiz tonlarda yazılmalarına neden olarak gösterilebilir. Ayrıca orta tonlarda olsalar bile bazılarında geniş aralıklarda atlamalar gözlenmiştir.

Şarkılarda Çokseslilik Uygulamaları ve Kullanılan Aralıklar

Şarkı Adı: İleri

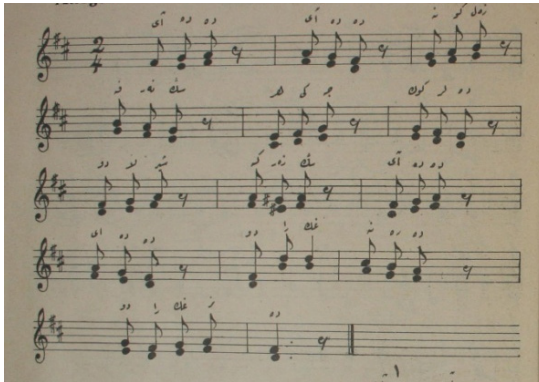
Mi bemol tonalitesinde aktarma şarkıda üçlü ve altılı iki seslendirme yapılmış, büyük ikili, tam dördü ve tam beşli aralıklar kullanılmıştır. Şarkı; ezgisel yapısının güzelliği ile günümüzde de eğitim müziği dağarcığında yer almıştır.

Resim 3. İleri

Şarkı Adı: Ay Dede

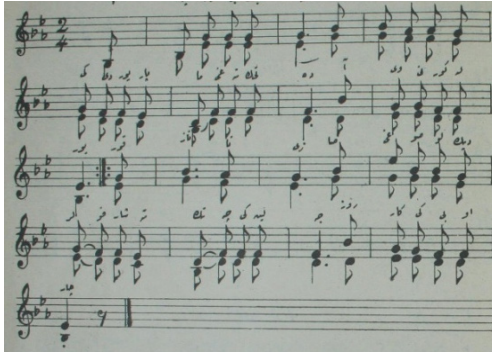
Re majör tonalitesinde Cemil Rasim'in bestesi olan şarkıda üçlü aralıklarla iki seslendirme yapılmıştır. Buradaki ritmik ve melodik yapı eserin "öykünme şarkı" olduğu düşüncesini uyandırmaktadır.

Resim 4. Ay Dede

Şarkı Adı: Avcı

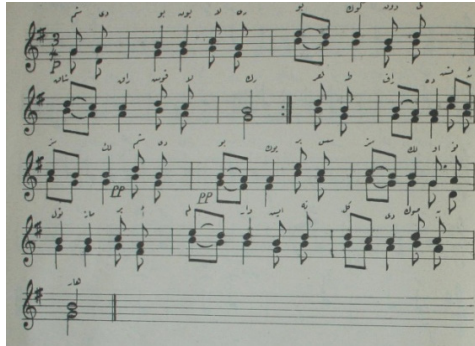
Mi bemol tonalitesinde bestelenen şarkıda üçlü ve altılı iki seslendirme yapılmıştır. Göher (2006), Türk ve Batı çocuk şarkılarını karşılaştırdığı doktora tezinde, batı çocuk şarkılarında üçlü aralıkların daha çok kullanıldığını, Türk çocuk şarkılarında ise ikili aralıkların daha çok kullanıldığı tespitinde bulunmuştur Aynı araştırmada yapılan karşılaştırmalar Türk ve batı çocuk şarkıları arasında belirgin farklılıkların olduğunu ortaya koyar nitelikte ayrıntılı bir çalışmanın ürünüdür. Yine bu çalışmada, eksik ölçülerin batı çocuk şarkılarında daha fazla olduğu yine tespit edilen önemli farklılıklardan biridir. Aşağıdaki aktarma çocuk şarkısı da böyle örneklerden biridir.

Resim 5. Avcı

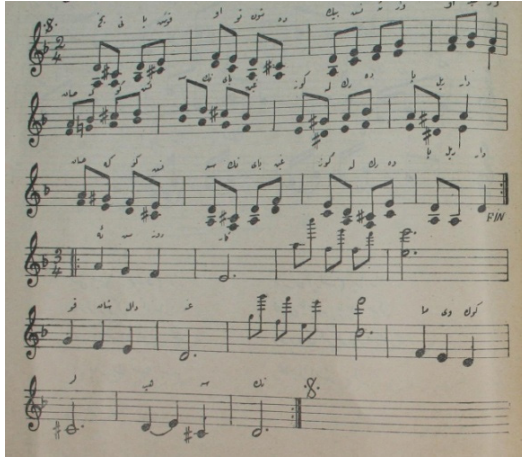
Şarkı Adı: Sonbahar

Sol majör tonalitesinde bestelenmiş şarkıda üçlü aralıklarla iki seslendirme yapılmıştır.

Resim 6. Sonbahar

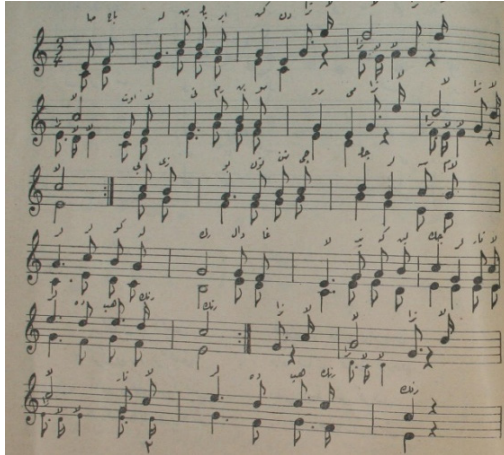

Resim 9. Bahtiyar Kuş

Şarkı Adı: Sürü

Do majör tonalitesinde aktarma şarkıda üçlü ve altılı iki seslendirme yapılmıştır. Batı kökenli çocuk şarkıları genellikle daha geniş bir ses alanına sahiptir. Büyük ses aralıklarının, atlamalı seslerin Türk çocuk şarkılarında olduğundan daha sık kullanıldığı bilinmektedir. Aşağıdaki şarkıda da bu özellik açıkça görülmektedir.

Resim 10. Sürü

ÖNERİLER

Geçmişte yapılmış bu ve benzeri çalışmalar ve kitapların müzik eğitimi kültürümüze derinlik kazandıracığı, geçmişle bağlarımızın kurulmasına katkı sağlayacağı düşüncesiyle kıyıda köşede unutulmuş ve kullanılmayan eserlerin bir an önce günümüze taşınması gerekmektedir.

Kütahya Mustafa Yeşil Kütüphanesi kaynakları arasında yer alan bu ve benzeri kitapların günümüz Türkçesi ile yeniden basımlarının gerçekleştirilmesi aynı zamanda karşılaştırmalı eğitimi bilim çalışmalarına da katkı sağlayacağı düşünülmekte, bundan dolayı ve benzeri kaynakların günümüz Türkçesi ile yeniden yayımlanmaları gerektiği önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Altunya, E. 2001. “Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde İlkokul Müzik Dersi Programlarının Çağdaş Program Geliştirme İlkelerine Göre Değerlendirilmesi.” Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst.
- Balkılıç, Ö. 2009. Cumhuriyet, Halk ve Müzik. Ankara: Tan Yay.
- Bilgin, S. 1992. “Türkiye’deki Ortaokullarda Müzik Dersinde Öğretilen Şarkıların Besteleme Teknikleri bakımından İncelenmesi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniv. Fen Bil. Enstitüsü.
- Göher, F. 2006. Türk ve Batı Çocuk Şarkılarının Karşılaştırmalı İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Diñer, M. 1988. “Türkiye’de Okul Öncesi Öğretim İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Müzik Eğitimi Nasıl Olmalıdır?” Birinci Müzik Kongresi. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Karasar, N. 2009. Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Rasim, C. 1927. İlk Mekteplere Çocuk Şarkıları. İstanbul: Maarif Vekâleti Talim ve Terbiye Heyetinin 123 Numaralı Yayını.
- Sun, M. 1969. Şarkı Demeti. Ankara: Dağarcık Yayınları.
- Türkmen, E. F. 2010. “Türk Çocuk Şarkıları Dağarcığının Müzik Öğretmenlerinin Yaklaşımları Açısından Değerlendirilmesi”. AKÜ Sosyal Bilimler Dergisi. C:12, Sayı:2 Aralık 2010.

- Uçan, A. 1997. Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar. Müzik Ansiklopedisi Yay., Ankara.
- Varol, N. 1988. Müzik Toplum Etkileşimi. Birinci Müzik Kongresi Bildiriler. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Günhan, A. *Osmanlıca Metinler Üzerinde Söyleşi*. Mustafa Yeşil Kütüphanesi. 10.11. 2013. Saat 14:00.

Başvuru: 13.12.2013

Yayına Kabul: 14.02.2013

